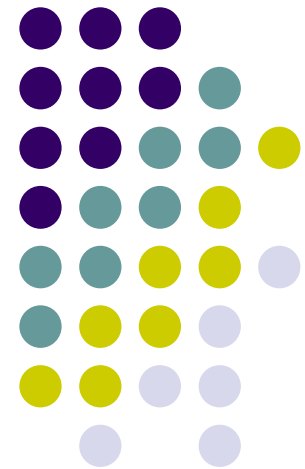

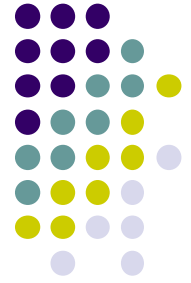
1. Blokea: Sistema Eragileak

Informazio-Sistemen Arkitektura

Telekomunikazio Teknologiaren Ingeniaritzako Gradua (3. Maila)

TELEK:O
UPV/EHU Bilbao

Irakaslea

- (Miren) Nekane Bilbao Maron
- Emaila: nekane.bilbao@ehu.eus
- Telefonoa: 946017302
- Bulegoa: P3F7
- Tutoretzak:
  - Data email bidez ados daiteke.
  - Zalantza batzuk email bidez ere ebaz daitezke.

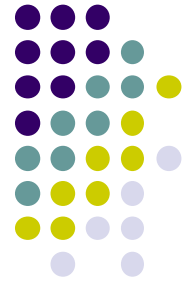
1. Blokea. Sistema Eragileak

- **Helburuak edo gaitasunak**
  - Sistema Eragileetako kontzeptuak menperatzea: Etendurak, Sistema deiak, Prozesuak eta hariak, prozesuen arteko komunikazio eta sinkronizazio primitiboak.
  - Sistema Eragilearen antolaketako atal desberdinak menperatzea: Prozesuen kudeaketa, Memoria kudeatzeko eskemak, Sarrera/Irteeraren kudeaketa, Fitxategi-sistemaren antolaketa.

1. Blokea - Edukiak

1. Ordenagailuen Arkitekturako kontzeptuak
2. Sistema Eragileak. Sarrera.
3. Prozesuak
  - Prozesuak eta hariak
  - Prozesuen arteko komunikazioa
  - Komunikazio eta Sinkronizazio Mekanismoak
  - Planifikazioa
4. Sarrera/Irteera
5. Memoriaren Kudeaketa
  - Memoria birtuala edo alegiazko memoria
  - Orrikapena eta Segmentazioa
  - Ordezkapeneko algoritmoak
6. Fitxategi Sistema
  - Fitxategiak eta direktorioak
  - Fitxategi Sistemaren antolaketa

1. Blokea – Sistema Eragileak

- Bibliografia eta baliabideak:
  - Juanjo Igarza irakaslearen apunteak
  - Operating Systems Design and Implementation. 3rd edition. 2006 A.S.Tanenbaum.
  - Sistemas Operativos. Una visión aplicada. J. Carretero. Liburutegian
  - Apunteak (pdf) Carretero
  - Apunteak (pdf) Tanenbaum

1. Gaia – Edukiak

ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

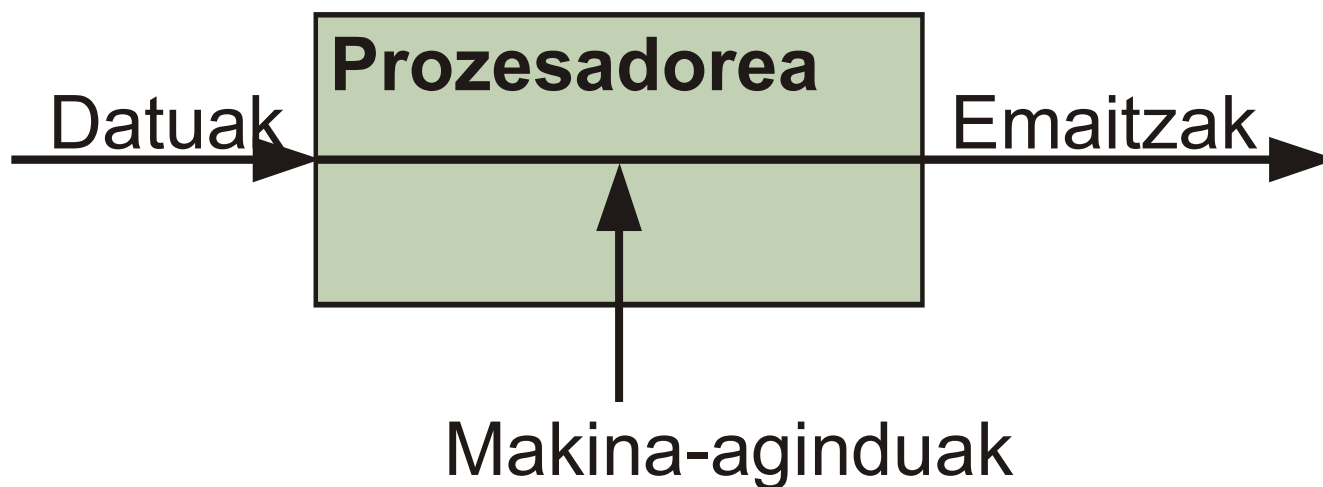

- Konputagailuaren egitura eta funtzionamendua
- Konputagailuaren programazio-eredua
- Etendurak
- Erlojua
- Memoria
- Memoria birtuala edo alegiazko memoria
- Sarrera/Irteera eta konkurrentzia
- Babes mekanismoak
- Multiprozesadore eta multikonputagailuak

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

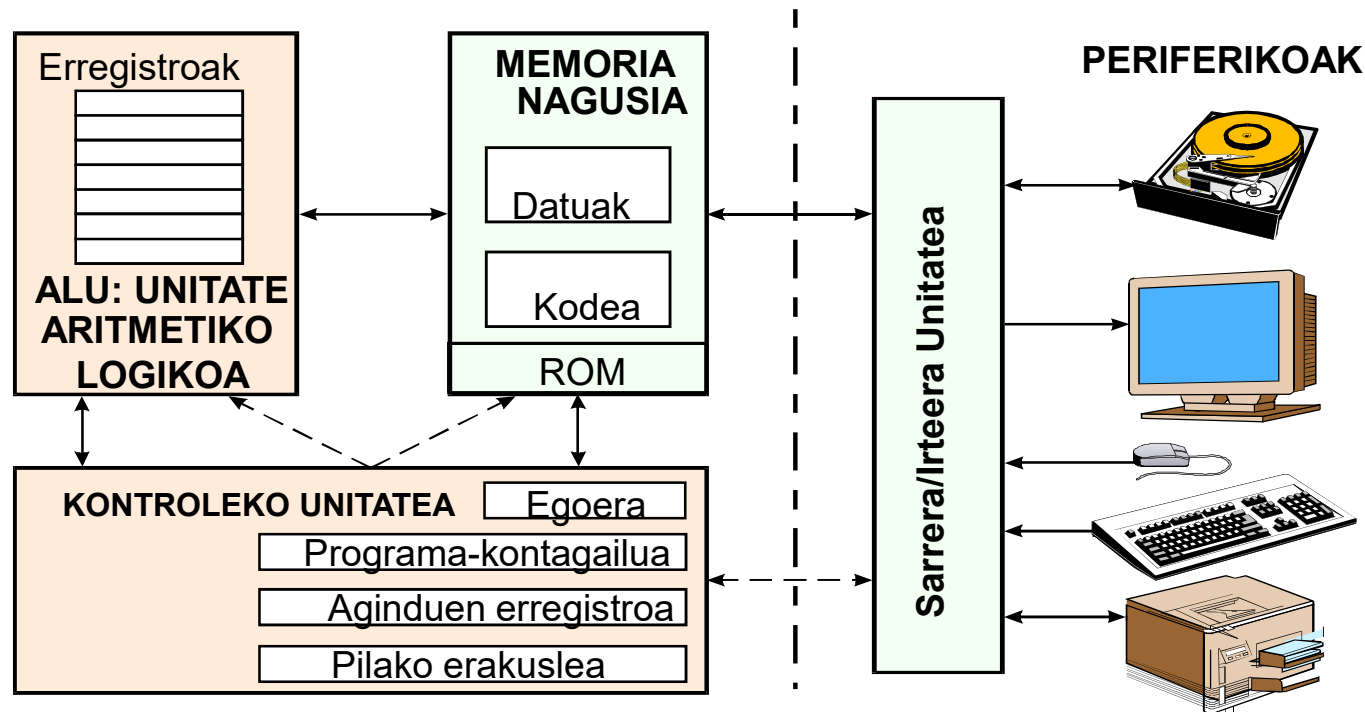
- 1.1 Konputagailuaren egitura eta funtzionamendua
  - Prozesadorea

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

- 1.1 Konputagailuaren egitura eta funtzionamendua
  - Von Neumann-en arkitekturako oinarrizko 4 osagaiak:

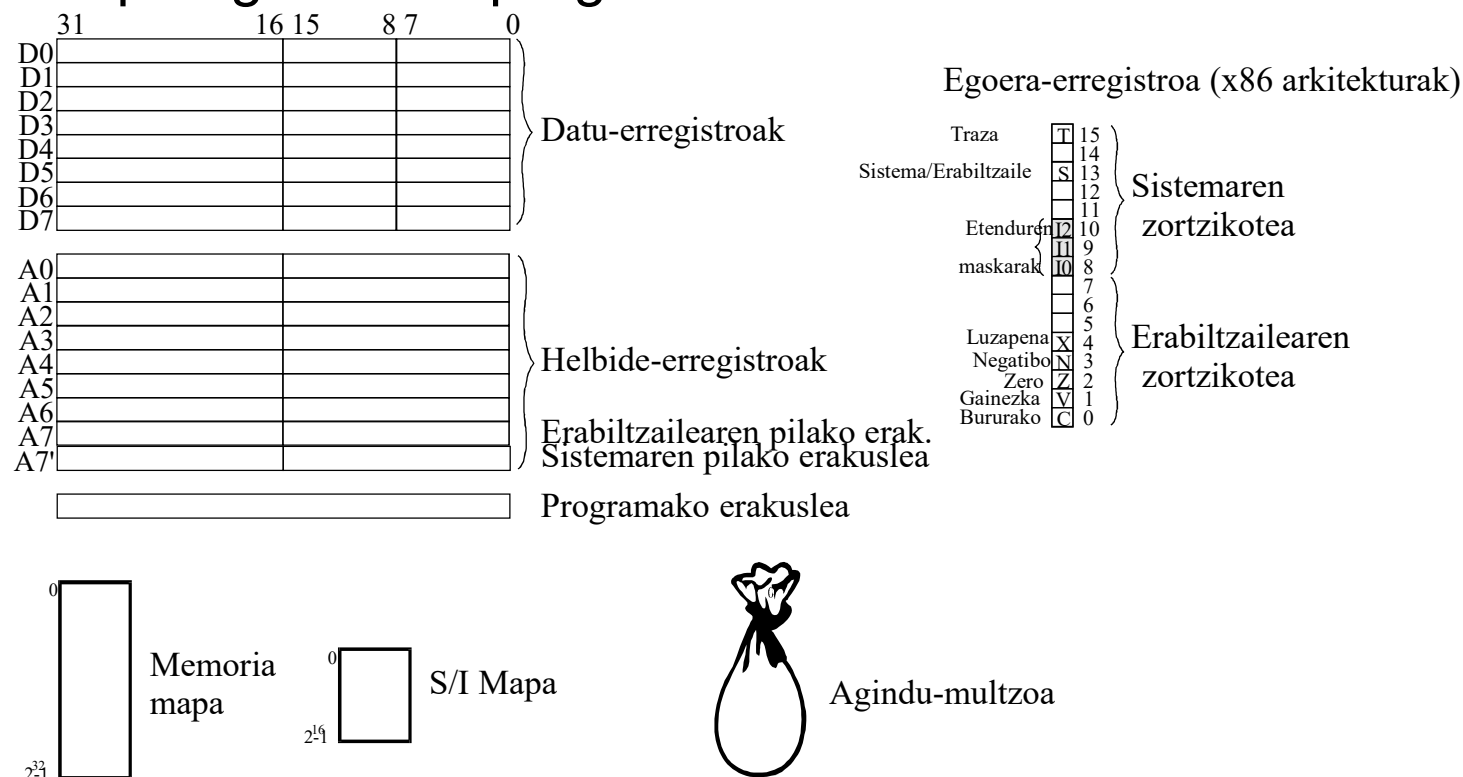
- Monoprozesadorea
- Multiprozesadore
- Multikonputagailua

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

- 1.2 Konputagailuaren programazio-eredua.

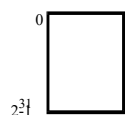
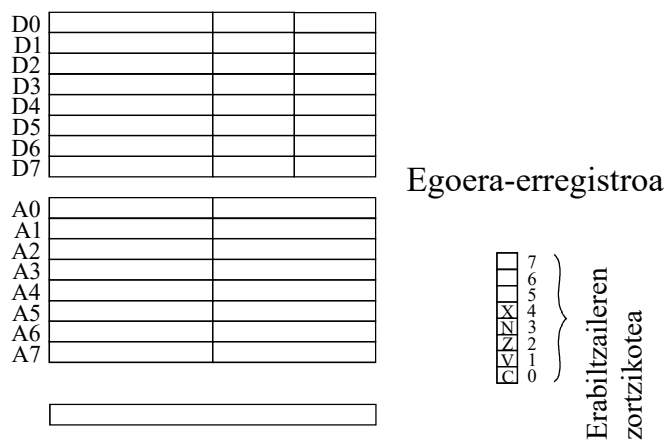

- Biltegitratze-osagaiak: Erregistroak, memoria eta S/I mapa
- Agindu-multzoa
- Egoera-erregistroa

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

- 1.2 Konputagailuaren programazio-eredua. Exekuzio-mailak

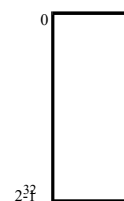
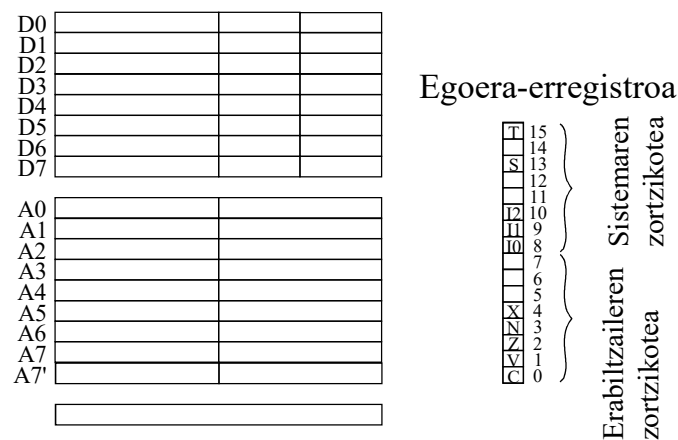

Memoria-
mapa

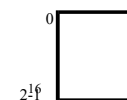

Agindu-
multzoa

•**Erabiltzaile-mailako exekuzioa**

Memoria-
mapa

S/I Mapa

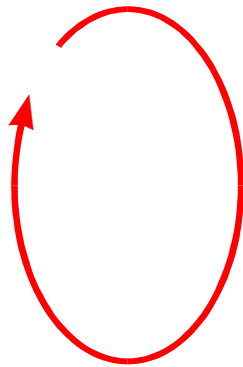
Agindu-
multzoa

•**Nukleo-mailako exekuzioa**

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

- 1.2 Konputagailuaren programazio-eredua. Exekuzio-sekuentzia:

- **a)** pc-k erakutsitako agindua irakurri
- **b)** pc gehitu
- **c)** Agindua exekutatu
  - sekuentzia lineala: elkarren segidako agindua
  - begizta infinitua

- Aginduen sekuentzia linealaren **Etetea**:
  - Salto agindu batek PCa aldatzen du (jump, call)
  - Barne edo kanpoko etendura gertatzen da (prozesadoreak PCa aldatzen du)
  - TRAP agindu batek etendura eragiten du

Kernel-ak soilik egin dezakeen gauza bat egin behar dugunean erabiltzen dira TRAP aginduak.

*PC (Programa-kontagailua)

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

- 1.3 Etendurak

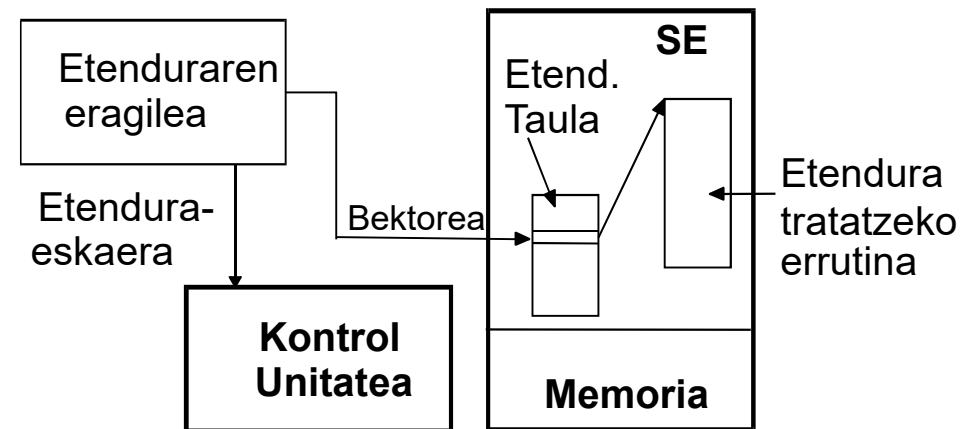
- Etendura onartzean HW-k:
  - Uneko agindua bukatu
  - Prozesadorearen erregistroak gorde: egoera eta PC
  - Exekuzio maila igo (Kernel-mailara)
  - Sistema Eragilera salto egin

- SEak

- Etendura tratatzeko errutina

- Etenduren sortzaileak:

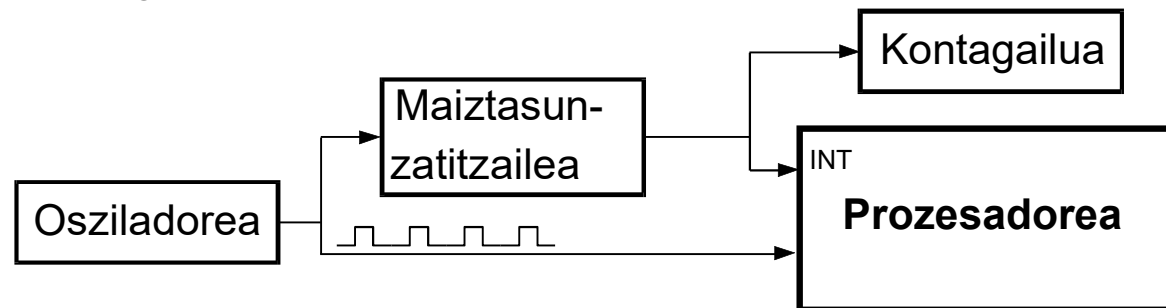
- Erlojua, Sarrera/irteera gailuak
- TRAP agindua
- Programen salbuespenak
- HW salbuespenak

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

- 1.4 Erlojua
  - Hiru ikuspuntu:
    - Makina aginduen faseak gobernatzen dituen osziladorea
    - Etendura periodikoa, Tick. Multiataza
    - Kontagailua: data eta ordua
      - Bateriadun hardwareak
      - Sistema Eragileak

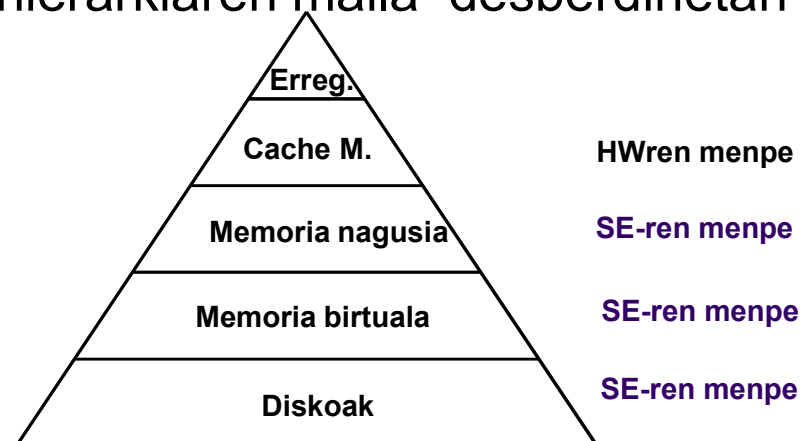

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

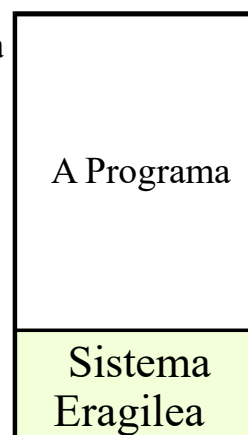
• 1.5 Memoria

- Informazioaren zati desberdinak hierarkiaren maila desberdinetan
- Koherentzia arazoak
- Informazioaren migrazioa
  - Automatikoa
  - Eskari esplizituagatik
- Helbideen itzulpena

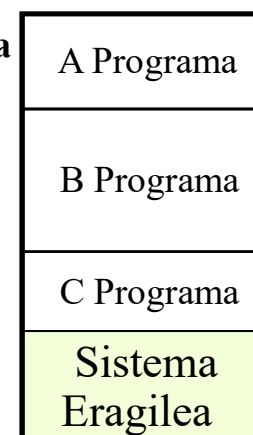

- Memoria birtualik gabe:
  - Monoprogramazioa
  - Multiprogramazioa
- Memoria birtuala:
  - Datuak Disko ↔ Memoria Nagusia (RAM)

Memoria nagusia

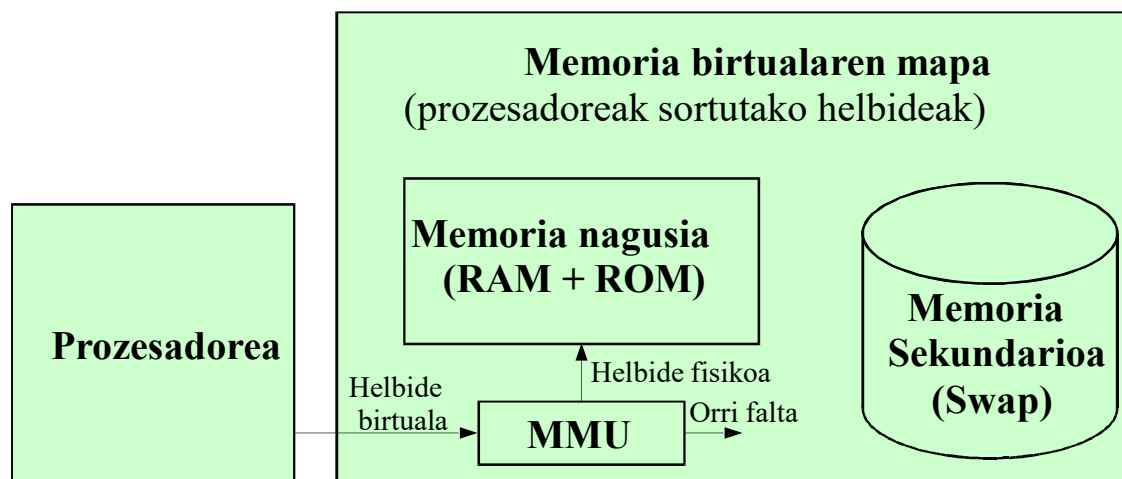
Memoria nagusia

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

- 1.6 Memoria birtuala edo alegiazko memoria
  - Prozesadoreak helbide birtualak erabiltzen ditu
  - Memoriaren mapa zati bat diskoan (swap) dago eta beste bat memoria nagusian
  - MMUk (Memory Management Unit) helbide birtualak fisiko bihurtzen ditu
  - Helbidea RAMean ez dagoenean MMUk salbuespena sortzen du (HW etendura)
  - SEak orri falta kudeatuko du: RAM eta HD (swap) arteko trukaketa bat.

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

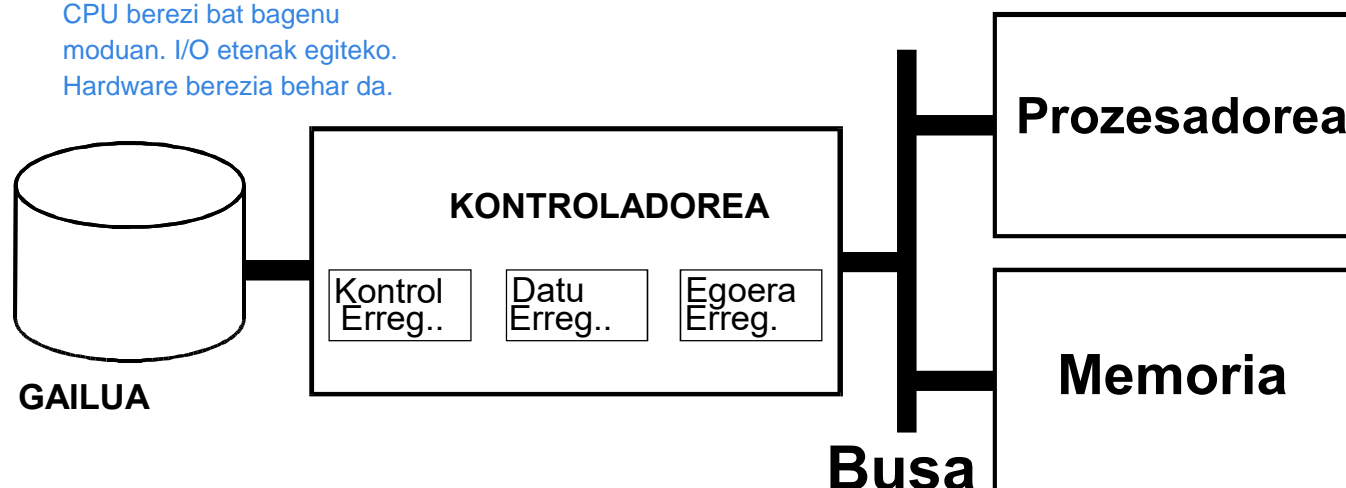

- 1.7 Sarrera/Irteera eta konkurrentzia
  - PUZ eta I/O-ren arteko konkurrentzia
    - S/I programatua: konkurrentziarik ez
    - Etenduren bidezko S/I: konkurrentzia
    - DMA (Direct memory access) bidezko S/I: konkurrentzia maximoa

S/I = Sarrera/Irteera = I/O

DMA:

CPU berezi bat bagenu
moduan. I/O etenak egiteko.
Hardware berezia behar da.

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

- 1.7 Sarrera/Irteera eta konkurrentzia

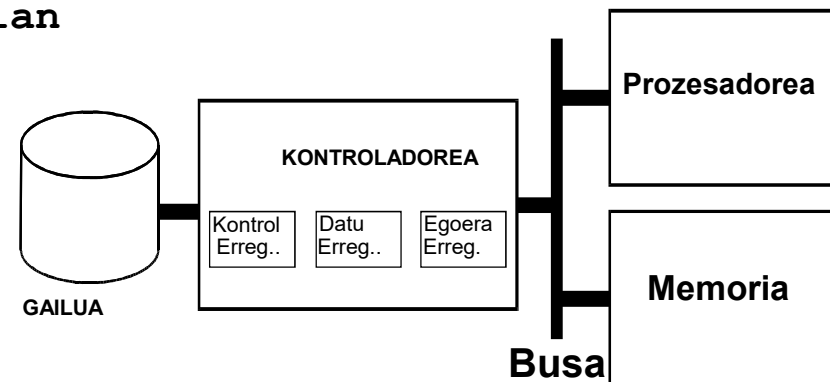
- Itxaronaldi aktiboa

```
n = 0
while n < m
  read kontrol erregistroa
  if (kontrol erregistroa = datua_prest)
    read datu erregistroa
    store memoria nagusian
    n = n + 1
  endif
endwhile
```

- Itxaronaldi pasiboa

- Etenduren erabilera

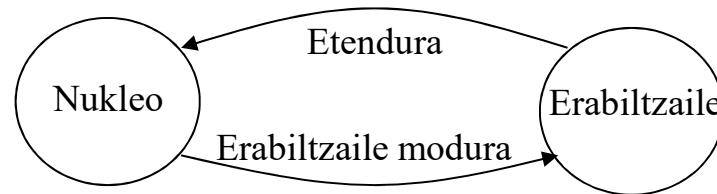
- DMA: Begizta ere HW bidez.

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

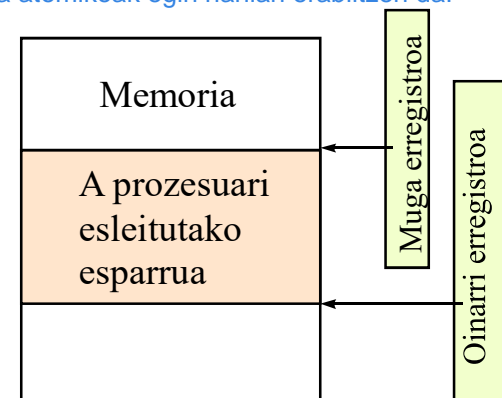
- 1.8 Babes mekanismoak
  - PUZ exekuzio mailak
    - Nukleo: Makina agindu guztiak. S/I eta erregistro bereziak erabilgarri
    - Erabiltzaile: Agindu-multzo murriztua
    - Eragiketa pribilegiatuak bakarrik nukleo moduan
  - Etendurekin automatikoki nukleo mailara pasatzen da.

Etendura maskaradun bat ingorutzen den etendura da! Adbibidez, ariketa atomikoak egin nahian erabiltzen da!

- Erlojuaren etendura maskaraezina (multiataza)
  - Prozesu bakar batek PUZa ez monopolizatzeko
- S/I beti agindu pribilegiatuen bidez
- Memoria
  - Langa erregistroak

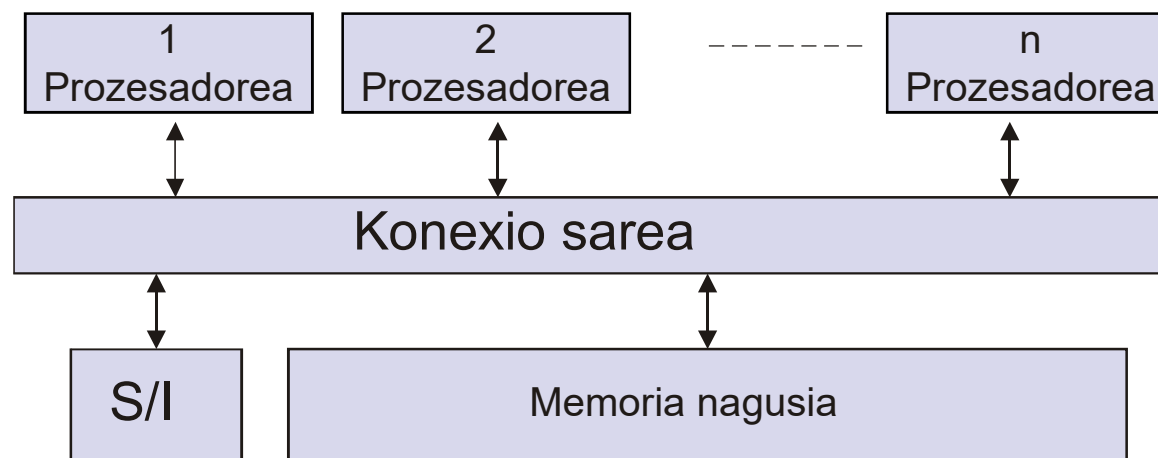
~~"Muga"

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

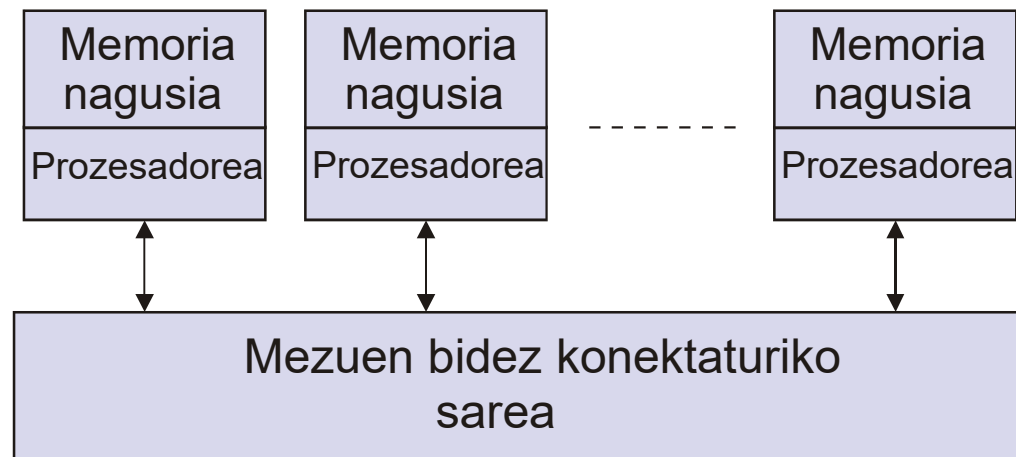
- 1.9 Multiprozesadore eta multikonputagailua
  - Potentzia gehiagoren premia. Prozesadore bat baino gehiago erabiltzeak eraginak ditu SEan.
  - Bi arkitektura:
    - Multiprozesadore:
      - Prozesadore bakoitzean programa bat, memoria eta S/I partekatzen.
      - Programa desberdinak baliabideak konpartitzen.
      - Prozesadore kopurua mugatua (arkitektura, asetze-arazoak)

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

- 1.9 Multiprozesadore eta multikonputagailua
  - Bi arkitektura:
    - Multikonputagailua:
      - Nodoz osatuta (prozesadorea+memoria+S/I propioak)
      - Programek ezin dituzte konpartitu datuak memorian
      - Ez dago nodo kopuruan mugarik

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

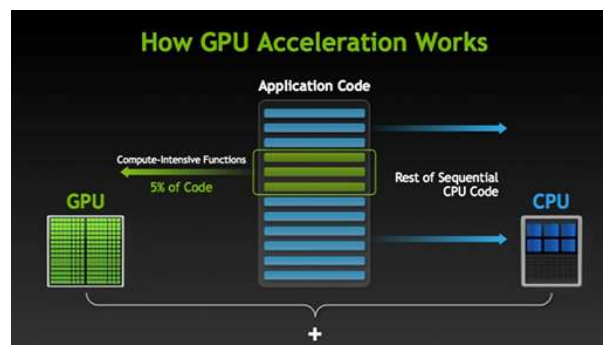
- 1.9 Multiprozesadore eta multikonputagailua

- GPU: Grafikoak prozesatzeko unitatea

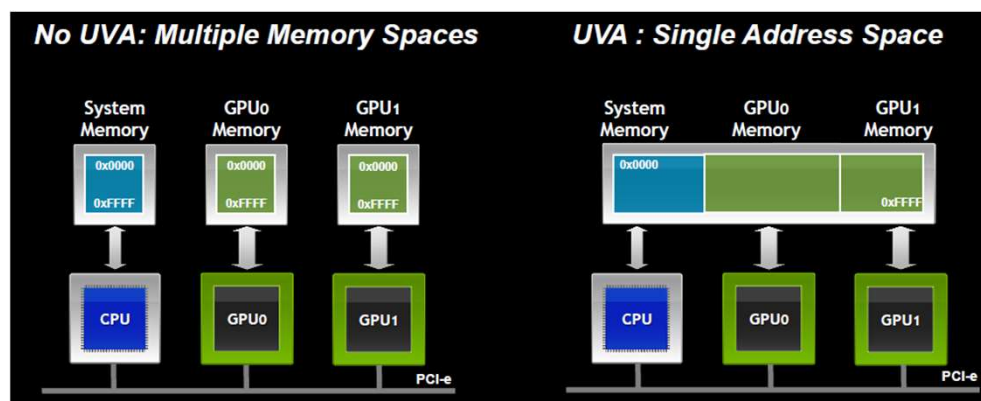
- Beharrezkoa pantaila bidez bistaratzerako

- Aplikazioak:

- Gaming
    - AI

Iturria: <https://www.nvidia.com/es-la/drivers/what-is-gpu-computing/>

Iturria: <https://www.itwritng.com/blog/tag/gpu-computing>

1. ORDENAGAILUAREN ARKITEKTURAKO KONTZEPTUAK

- 1.9 Multiprozesadore eta multikonputagailua
  - GPU vs PUZ

PUZ	GPU
Central Processing Unit	Graphics Processing Unit
Latentzia baxua	Throughput altua
Serie Prozesamendurako	Paralelo Prozesamendurako
Elkarrekintza behar duten atazak	Lana ataza txikietan banatzen du, paraleloan prozesatzeko
4-8 Core (AUL)	Ehunaka edo milaka Core (AUL)
Programazio tradizionalaren exekuzioa PUZ sekuentziala	Software bidez PUZ funtzioak GPU funtzio bihurtu behar dira

Iturria: <https://towardsdatascience.com/parallel-computing-upgrade-your-data-science-with-a-gpu-bba1cc007c24>